

ДИМИТЪР СТЕФАНОВ – ЖИВОТ В ПОЕЗИЯТА И ПОЕЗИЯ В ЖИВОТА

Радост Рачева

Съюз на българските журналисти

Изтъкнатият български поет и преводач Димитър Стефанов бе удостоен с указ на Президента на Словашката република Андрей Киска с най-високото отличие на Републиката „Орден на двойния бял кръст“ за големи заслуги и принос към словашката култура и преводаческата му дейност, както и по случай неговата 85-годишнина. Орденът му бе връчен на прием в Словашкото посолство в края на месец август.

Димитър Стефанов – „най-големият съвременен поет от Далчевото коляно“, „жрец на сонета“, „първомайстор на българските хайку и хайбуни“, „блестящ есеист“, „неуморим преводач“, който „винаги е бил не просто български, а истински европейски поет“ според оценката на литературния критик Георги Цанков. Неговото оригинално поетическо творчество е признато с удостояването му през 2000 г. с титлата „Почетен доктор по литература“, присъдена му от Световната академия по изкуство и култура, също и с националната награда за литература „Рачо Стоянов“. А самият той скромно се представя, като събира най-същественото за себе си само в няколко реда: „Димитър Стефанов е роден на 20 март 1932 г. в подбалканското село Денчевци. Детството и ученическите си години прекарва в Дряново, студентските – в Прага, редакторските – в София, творческите – в няколко десетки книги със стихове и кратки прози, преводаческите – в двойно повече книжни издания, а най-щастливите си години – в обичта към човека и живота“.

Неуморим преводач, два пъти носител на най-престижната словашка награда „П.О. Хвездослав“ за превод и заслуги към словашката литература, както

и на златен медал на словашкото Министерство на външните работи, на чешката награда „Петър Безруч“ и на награди на Съюза на преводачите в България. Писателят в множество антологии представя панорамни образи на чешката и словашката поезия и проза, както и книжки за деца на изявени поети от миналия и настоящия век. В негов превод са излезли повече от двадесет книги от чешки автори, като именно той представя с преводна стихосбирка за първи път в чужбина бъдещия Нобелов лауреат Ярослав Сайферт. Преводите от словашки автори са над четиридесет книги. Интересно е, че толкова на брой са публикуваните негови авторски книги. Избран е за почетен член на Клуба на независимите писатели в Братислава – най-авторитетното писателско сдружение в Словакия. От старочешки прави първите преводи на български от стихотворни сатири от XIV век – нещо, което самите чехи не са направили на съвременен чешки език на този свой литературен паметник на европейско ниво. От старофренски превежда „Ланселот, Рицарят на каруцата“ (XII век) от първомайстора на рицарския роман Кретиен дьо Троя. Превеждал е и поетични творби от руски, индийски, сръбски и македонски автори, както и съвременен японско хайку. Категоричен е за майсторството да се превежда мерена реч: „Преводът на поезия трябва да е верен и да има художествен еквивалент; почва не от личната нагласа, а от верността към поетиката на автора. Словото в детската поезия трябва да бъде чисто и ясно, римата – пълнозвучна, мисълта, образът и усмивката – естествени. Освен степени на преводаческия талант има и вярност с оригинала, т.е. преводаческа почтеност. А лична антология се прави от преводач не само с познание, а и с предпочитание, с обич и радост“.

Първата му стихосбирка „Слънцето да не залязва“ излиза през далечната 1957 година. Посветена е на неговите приятели и първи професионални читатели – поетите Атанас Смирнов и премълчавания по онова време Атанас Далчев. Още в нея поставя на преден план „простите неща, нещата тъй обикновени“. Точно в тези думи е ключът към цялото творчество на Димитър Стефанов. Но критиката не е благосклонна към него. Обявяват го за „идейно объркан млад поет“. Десет години не го приемат в СБП. Но той отстоява творческата независимост на личността в обществото. Не обича „шума“ в поезията и ратува за „все по-човечна поезия“. Втората му стихосбирка – „Знак за събиране“ (1968), е оценена като „добра поезия – явление на живота“.

Писателят обича кратките литературни форми – стихотворения, сонети, къси поеми, хайку, хайбуни, миниатюри. Тук е силата, дарбата му. Разказва: „Те могат да носят заряда на прозрението и да придвижват напред литературата“. Като поет, открива неочакваното в обикновения живот. Внася съвременно съдържание в сонета, стопля го с всекидневност и мека ирония – „Всекидневни сонети“ (1981). Интересно е, че в книгата му „111 сонета“ (неговите т.нар. териториални сонети) на всеки хиляда квадратни километра от територията на България е отредил с усмивка по един сонет. Пръв от нашите поети напис-

ва и издава книга с хайку „Гарата на глухарчето“ (1988) – „светулкопис“, „уловен миг“, „нещо толкова просто, нещо толкова сложно“, „крехка и изящна“ поезия, която „трябва да се носи в душата“. Хвърля ръкавица на японското хайку, като превърна прозрението на езичника мъдрец хан Омуртаг (IX век) в българско хайку – „Човек и добре / да живее, умира / и друг се ражда.“. Той е съосновател и председател на Българския хайку клуб.

Заради ярки дисидентски прояви преди 1989 година губи отговорния пост на първи заместник-главен редактор на писателския вестник „Литературен фронт“, но той преценява работата си като „почтена и професионална“. След промените не се изявява като дисидент, не го изкушава политиката, в която се хвърлят не един от колегите му. Споделя: „Останах си работохолик. А иначе битието ми е тръпно, продължавам да се вирам в живота наоколо (а и по-надалеч), да си го домислям, да търся и да намирам по нещо неочаквано дори и от самия мен. Крепя се само на увереността, че онова което правя, не е доизносване на стари представи, а нещо по-различно, може понякога и по-добро“. В последните години твори повече, отколкото сам се е надявал. Не го напуска вярата в доброто. И до днес остава непримирим към всичко пошло в живота и отношенията между хората. Винаги е готов да поведе битка в името на доброто, стига да намери съмишленици.

Още през 1976 година поетът определя смисъла на най-важното за него и го събира в пет думи: „Детство, творчество, усмивка, справедливост, диалог“, а когато трябва да обобщи всичко в една дума, тя е „поезия“. За него „поезията не е единствено нещо“. Тя е детето, което задава безкрайните си въпроси, и същевременно родителският отговор. Въпросите на поезията са винаги повече от нейните отговори. Доброто стихотворение е като един добър дом. „Да се търси животът в поезията и поезията в живота. И сега намирам опора в съпротивителния дух на литературата... Бъди верен на себе си, не убивай детето у себе си!“.

Пръв пише „нонсенсов тип литература“ за деца и възрастни „Врабче в Балчикчирик“ (2001). Седем книги с негови произведения са издадени в Словакия, Чехия, Сърбия, Македония и Англия. Свои стихове, хайбун и поеми събира в книгата „Защо снегът?“ (2002). Най-доброто от неговите творби намира място в книгата му „Тръпно битие“. 75-ата си годишнина отбелязва през 2007 година със 75 нови стихотворения в стихосбирката „Човешки, твърде човешки“. По повод 80-ата годишнина издава избрани творби в два тома под заглавието „Петте годишни времена“ – панорама на неговото творчество, в която са включени поезия и проза за възрастни и деца. Особено място в творчеството му заема „петото годишно време“ – любовта, защото „в любовта има много неочаквани неща, тя затова е най-задъханото време в нашия живот“, както споделя самият той в интервю. 2015 година е белязана от книгата „Дишах дълбоко“ – стихове, хайку, фрагменти, лирични миниатюри. На прага на

85-ата си годишнина поднася на читателите две нови книги. Първата е „Трепети на сърцето“ – избрани мигове на любовта, на която всички възрасти са подвластни и която е „свят, който всеки ден се пресътворява отново“: стихове, сонети, миниатюри, лирична поема, хайку и хабуни. Втората е „Видимости“ – лирично-философски миниатюри хайбуни (хайку проза) в отговор на издадената през 2005 г. „Невидимости“.

Жилав и жизнен за годините, работлив и свободолюбив, изграден като свободна личност, ревностен поддръжник на свободата и страдащите, защитник на справедливостта за всички, почтен човек, Димитър Стефанов е истински работохолик. И днес продължава неуморно да пише и превежда. Неотдавна излезе неговата преводна книга „Сонети“ – подбрани сонети на видния чешки поет Иржи Жачек. В най-скоро време ще зарадва и малките читатели с превода на детската книжка в стихове „Затвори очички“ на словашкия поет Томаш Яновиц. Проникновен творец, във всяка своя нова книга и превод той внася човештина и светлина в съвременната литература и винаги изненадва читателя с нещо ново и неочаквано.

DIMITAR STEFANOV - LIFE IN POETRY AND POETRY IN LIFE

✉ **Ms. Radost Racheva**
Union of Bulgarian Journalists
Sofia, Bulgaria